

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 170

van **CATHY COUDYSER**

datum: 22 februari 2016

aan **SVEN GATZ**

VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

Cultureel Erfgoed - Inventaris van te digitaliseren erfgoed

Vlaanderen beschikt over een omvangrijk en rijk patrimonium. Daardoor is de digitale duurzame bewaring en ontsluiting van cultureel materiaal een grote uitdaging, aldus de minister in zijn beleidsnota Cultuur 2014-2019. Verder lees ik nog: "De overheid moet een faciliterende rol opnemen om de cultuursector in staat te stellen een digitale inhaalbeweging te maken. Een duurzame en open (netwerk)infrastructuur voor kostenefficiënt digitaliseren en lange-termijn bewaren, ontsluiten en verspreiden van digitale culturele content in Vlaanderen is immers cruciaal. Hierdoor kunnen cultuur- en erfgoedinstellingen hun rol op vlak van innovatie en als 'gate-keeper' van het virtuele cultuuraanbod ten volle opnemen."

Door de activiteiten en werkzaamheden van het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) werden, sinds zijn oprichting in 2012, 110.600 dragers gedigitaliseerd en zit er 982 TB aan digitale content in het archiefsysteem (gegevens website VIAA). De digitalisering van het audiovisuele erfgoed is gestoeld op een langetermijnaanpak. Eerst bracht het onderzoeksproject BOM-VL tal van media- en cultuurpartners samen rond de ontsluiting en de archivering van multimediale data (2008). Daarna werd in 2013 een schatting gemaakt, waaruit bleek dat er in de Vlaamse archieven ongeveer 600.000 uur aan audio-, video- en filmmateriaal lag dat nog gedigitaliseerd moest worden. VIAA werkt dus met een langetermijnaanpak en een bijkomend voordeel is dat het VIAA een schaalvoordeel kan realiseren via massadigitalisering. Hierdoor kunnen contentproviders, vooral kleine omroepen of instellingen, een prijsvoordeel genieten.

De minister heeft bij herhaling aangegeven dat de digitalisering ook belangrijk is in andere deelsectoren van het culturele spectrum. In die zin rijst de vraag in hoeverre dat er inventarissen of schattingen bestaan van het volume aan nog te digitaliseren en reeds gedigitaliseerd erfgoed binnen de verschillende deelgebieden van het culturele spectrum.

1. De werkzaamheden en langetermijnaanpak van VIAA zijn gestoeld op een inventaris uit 2013 waarbij er een inschatting gemaakt werd van nog te digitaliseren materiaal.

In hoeverre bestaan er inventarissen of schattingen van het nog te digitaliseren cultureel-erfgoedmateriaal in de andere deelgebieden van het culturele erfgoedveld dan het audiovisuele erfgoed (bv. letterenerfgoed, foto-erfgoed,...)? Zo ja, graag enige toelichting bij de inventarissen en schattingen. Zo neen, in hoeverre acht de minister het wenselijk dat dergelijke inventarissen opgemaakt zouden worden in functie van een langetermijnaanpak en planning m.b.t. de digitalisering van dat erfgoedmateriaal?

2. In hoeverre bestaan er inventarissen of inschattingen van het te digitaliseren materiaal binnen andere deelsectoren van het culturele veld, bijvoorbeeld het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de kunsten?

ANTWOORD

op vraag nr. 170 van 22 februari 2016

van **CATHY COUDYSER**

1. Inventarisaties zijn een voorwaarde om een reële nood in kaart te brengen, prioriteiten te stellen, een operationele aanpak te formuleren en budgettaire noden te ramen.

Het klopt dat het VIAA zich m.b.t. digitalisering tot nog toe voornamelijk op (analoge) audiovisuele dragers richtte. Hieronder wordt het volgende verstaan: bewegende beeld dragers en dragers van geluid zoals bv. VHS-cassettes, audiotapes, en andere video- of audioformaten. Maar ook dvd en cd-r, ook al bevatten deze dragers een digitaal signaal. Foto's of andere analoge afbeeldingen vallen hier niet onder. De uitzondering hierop is het project het Nieuws van de Grote Oorlog, wat resulteerde in de digitalisering van 270.000 pagina's.

Aansluitend op de inventarisatie uit 2013 zijn twee complementaire acties vermeldenswaardig:

1. VIAA lanceerde in 2015 een bevraging en een aantal proefprojecten rond de archivering van digitaal materiaal. Digitaal erfgoed is – wanneer dat niet op een goede manier bewaard wordt – evenzeer bedreigd erfgoed. Waar de meeste analoge dragers nog een levensduur hadden in de grootorde van decennia, is de levensduur van een hard disk of server beperkt tot enkele jaren. Hiervoor werden twee vormen onderscheiden:
 - Het digitaal geboren materiaal, dit wil zeggen de dagelijkse productie of aangroei van nieuw digitaal materiaal, dat vaak enkel in digitale vorm bestaat.
 - Het digitaal materiaal dat reeds aanwezig is bij de VIAA content partners. Dit materiaal vindt doorgaans zijn oorsprong in digitaliseringsprojecten uit het verleden, digitalisering door vrijwilligers, etc.

Met deze bevraging wilde VIAA volgende elementen in kaart brengen:

- De aard en grootte van bestaande digitale collecties.
 - De aard en grootte van digitale aangroei, eventuele trends.
 - De manier waarop de collecties op dit moment opgeslagen worden.
 - De rol die men op dit moment weggelegd ziet voor het VIAA.
2. Hiernaast bevroeg VIAA in 2014-2015 ook de erfgoedcellen in het kader van hun hoeveelheid aan digitale data. Deze cijfers werden verwerkt in de algemene conclusies van de bevraging rond digitale collecties.

Deze bevragingen leidden tot volgende conclusies:

- Het bestaande volume en de aangroei van de content lijken in vergelijking met de instroom uit digitalisering nog relatief beperkt. Er zijn grote verschillen tussen organisaties, zeker tussen de omroepen en de erfgoedsector. Bij de omroepen gaat het om een bestaand volume van boven de 100 TB tot enkele PB, in de erfgoedsector gaat het van enkele gigabytes en enkelen die reeds 8-10TB aan data verzameld hebben. Wat de groei aan digitale data betreft, is deze ook erg afhankelijk van de sector en schommelt dit erg binnen de culturele sector. Hierbij geldt de bemerking dat de erfgoedsector op dit moment voornamelijk aan passieve

acquisitie doet, waardoor het moeilijk is om voorspellingen op lange termijn te doen omtrent de aangroei.

- Op het vlak van typering is de nood het hoogst voor audiovisuele formaten en digitale foto's of scans. Documenten komen op een derde plaats. Complexe formaten (email archieven, websites, ...) maken een kleiner deel uit van de huidige collecties.
- De huidige opslagcapaciteit voldoet (zeker bij kleinere spelers) niet in omvang en in kwaliteit. Wanneer dit ook in het licht van een stijgende aangroei van digitale data en de digitalisering van onze maatschappij in het geheel bekeken wordt, is dit zonder meer bijzonder problematisch. Naast de opslagcapaciteit voldoen ook de bestaande oplossingen meestal niet als duurzame archiefoplossing.
- De contentproviders die de bevraging in 2015 beantwoordden zijn alvast vragende partij voor een centrale oplossing, zeker voor wat betreft duurzame opslag en backup. Bijna de helft is actief op zoek naar partnerships om dit te realiseren.

VIAA plant dit jaar nog twee bijkomende inventarisaties en twee bevragingen:

- een bevraging van de erfgoedcellen in functie van algemene noden en prioriteiten rond digitalisering en digitale archivering
- een bijkomende bevraging inzake noden en prioriteiten voor de uitrol van de dienstverlening inzake digitale opslag
- een inventarisatie van de analoge AV-collecties waarbij erfgoedcellen een duidelijke rol of verantwoordelijkheid opnemen
- een inventarisatie van de analoge AV-collecties bij de kunsthogescholen.

2. In 2015 organiseerden Het Firmament, Kunstenpunt en Packed in overleg met VIAA een bevraging voor de podiumkunstensector.

Ongeveer 170 podiumkunstenorganisaties werden in het kader van deze inventaris gecontacteerd. De nadruk lag hierbij voornamelijk op podiumkunstenorganisaties die vandaag structureel worden gesubsidieerd door de Vlaamse overheid.

Vrijwel alle (podium)kunstenorganisaties beheren vandaag een audiovisueel archief met o.m. opnamen van eigen voorstellingen en repetities. Deze audiovisuele archieven zijn niet alleen vandaag belangrijk voor promotie en hernemingen, maar zullen in de toekomst ook cruciaal zijn als erfgoed van de (podium)kunsten in Vlaanderen. Ze zijn vandaag weinig toegankelijk, zelfs intern. Bovendien worden ze in hun voortbestaan bedreigd omdat ze worden bewaard op dragers die in onbruik zijn geraakt en waarvoor de afspeelapparatuur ontbreekt.

Van ongeveer een zestigtal podiumkunstenorganisaties werd een bruikbare inventaris bekomen. Dat betekent een bruikbare respons van ongeveer 36%. Uit de inventaris van de podiumkunstensector blijkt alvast dat 61 organisaties analoog audiovisueel materiaal beheren en het in totaal om 26.936 dragers gaat. Deze cijfers geven een indicatie voor de hoeveelheid aan analoog AV-materiaal in de podiumkunstensector.

In 2015 werd eveneens een aanzet gegeven tot een inventarisering van het audiovisuele erfgoed in de muzieksector. Het Kunstenpunt en PACKED vzw werken hiervoor samen met Resonant. Er werd met een open oproep gewerkt die in september 2015 is verspreid via de nieuwsbrieven van de vermelde organisaties. Op 8 januari 2016 hadden 16 organisaties hierop geantwoord. Gezien dit slechts een klein deel van het audiovisuele materiaal in de muzieksector betreft, is het zinvol om bijkomende initiatieven te nemen om tot een betere inventaris te komen. Daarnaast zijn er ook gegevens opgevraagd over het digitale archief van de muziekorganisaties.

Om zoveel mogelijk relevante materialen in de digitalisering van VIAA mee te nemen en het economische voordeel van schaalvergroting maximaal te benutten, wordt in 2016 ook een inventarisatie gepland van audiovisueel en born-digital materiaal in kunsthogescholen, universiteiten en deeltijds kunstonderwijs. VIAA en PACKED zullen dit in samenwerking met andere spelers uitvoeren.